

Izhaja vsak
mesec na
2 polah in
velja za vse
leto 4 gl.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Uredništvo
in upravnništvo
nahajata se v
Frančiskan-
skih ulicah,
št. 16.

Justičnega ministra ukaz na prezidij graške nad- sodnije od 18. aprila 1882, št. 20513.

Mej zadnjimi dvajsetimi leti je justično ministerstvo skrbno na to pazilo, da mu ni izginilo izpred pogleda vprašanje, kako bi se uredila raba v deželi navadnih jezikov pred sodnijami v okrožji nadsodnije graške.

Že pred izdavo ustavnega zakona od 21. decembra 1867, št. 142. drž. zak., o splošnih pravicah državljanov, in že pred veljavo člena 19., ki odločno priznava ravnopravnost vseh jezikov pred uradi in v javnem življenji, šteló si je justično ministerstvo v svojo nalogo, po administrativnej poti take naprave vpeljati, katere bi Slovencem, v nekaterih pokrajinah omenjenega nadsodnijskega okrožja tik Nemcev stanujočim, rabo njihovega, vedno bolj se razvijajočega in razširjajočega jezika olajševale ter osigurjevale.

K temu namenu izdane naredbe izdavale so se na podlagi obstoječih zakonov v delokrogu justičnega ministerstva.

Posebni zakoniti določili, v katerih okviru se ima eksekutiva gibati, bili sta v pravnih zadevah §. 13. obč. sod. reda, v nepravdnih stvareh pa §. 4. zakona od 9. avgusta 1854, drž. zak. št. 208; prvi teh paragrafov nakláda strankam in njihovim zastopnikom, da se imajo posluževati „v deželi navadnega jezika“; drugi omenjenih paragrafov pa zahteva, da se naj (stranke in zastopniki) „jednega pri sodnji navadnih jezikov“ poslužujejo, in da se imajo priloge, sestavljene v kakem drugem jeziku, priložiti v poverjenem prevodu.

V katerem jeziku pa naj govori sodnik, o tem ne obsega zakon nikacega določila. Glede notranjega jezika sodnij in glede jezika sodnijske korespondence ne more se dvomiti, da pripada dotična uredba, če je sploh kaka poprava praktično potrebna, administraciji. Pa tudi tedaj, kadar se stvar suče okrog vprašanja, v katerem jeziku naj sodnije občujejo s strankami,

mora se eksekuciji pripuščati že zategadelj obširna pravica, da izdaje določila, ker se stvarjenje glavnih pogojev takih določil, to je nastavljenje takih funkcijonarjev po sodnijskih stolih, ki so v deželi navadnega jezika zadostno zmožni, samo po skrbni vladi in proti njeni odgovornosti izvršiti da.

S tega stališča morajo se presojevati justičnega ministra ukazi od 15. marca 1862, št. 865, od 20. oktobra 1866, št. 1861 in od 5. septembra 1867, št. 8636/9396, kateri zadnji ukaz ozira se samo na Kranjsko.

S temi ukazi je justično ministerstvo dejanskim, v toku se nahajajočim razmeram korak za korakom sledilo ter je med tem, — ko se je na jednej strani trudilo počasi odstraniti zapreke definitivne rešitve, katere zapreke prouzročevale so se s tem, da justično osobje ni bilo povsod zadostno zmožno jezika — na drugej strani glede na odstranjenje zaprek sodnijam izdajalo tiste ukaze, kateri so neobhodno potrebni, da bi se v zakonu jasno naznanjeni namen dosegel. V soglasji s to okoliščino se je v ukazu od leta 1862. glede na to, da še niso vsi uradniki in odvetniki zadostno jezika zmožni bili, razločevalo med tem, kar je bilo tedaj dosegljivo, in kar se takrat še ni dalo doseči.

Priznalo se je, da je znanje jezika že takrat zadostovalo, da so se umele ustne slovenske objave in pismene slovenske vloge, da pa to znanje pri vseh slovenskih sodnijah ni bilo tako popolno, da bi se bili slovenski zapisniki in slovenski odloki brez napake sestavljati mogli. V dispozitivnih naročilih omenjenega ukaza se je potem tudi dolžnosti zaveza uredila z ozirom na ravnokar navedeno razmero. V odstavkih 1, 2, 3 in 5 se je sestavljenje zapisnikov in odlokov v slovenskem jeziku samo tedaj zahtevalo, če bi bilo to primerno, mogoče itd. ter se ta zahteva ob enem skrčila na slučaj, da so stranke samo slovenskega jezika zmožne, in tako sodnikove podpore posebno potrebne.

V odstavku 4 pa se je brezpogojno in splošno naložilo, da se imajo v imenovanih slovenskih pokrajinah pri sodnijah sprejemati slovenske vloge; brezizjemnemu temu predpisu pa se je v ostrem nasprotju dostavilo, da se imajo te vloge samo tedaj slovensko rešiti, če je to mogoče, in če je vloga po slovenskej stranki vložena bila.

O pomenu na tem mestu rabljene besede „vloga“ se je pozneje vsled nekega dekreta nekoliko dvomov izbudilo; te dvombe pa je drugi, zgoraj navedeni ukaz od leta 1866. odstranil, ter čisto določno izrekel, da se imajo s to besedo ne samo vloge v kazenskih in neprepirnih zadevah, temveč tudi vse vloge v prepirnih zadevah in v prvej vrsti pravne tožbe umeti.

Končno izdal se je za Kranjsko ukaz od leta 1867., v katerem se je naglašalo, da je sedaj osobje pri sodnijah slovenskega v besedi in pismu zadostno učeno, tako da se že lahko zahteva, da se izpovedbe prič in prisege v civilnih zadevah, kakor tudi izpovedbe obdolženih in prič v kazenskih zadevah, če so zaslišani samo slovenskega jezika zmožni, ne samo v odločilnem, temveč v celtem obsegu v slovenskem jeziku v zapisnik zabeležiti imajo.

Do tu dospela je bila skrb za jezikovne potrebe v okrožji nadsodnije graške, ko se je slovesno razglasil ustavni zakon o splošnih pravicah državljanov in princip o enakopravnosti vseh v državi navadnih jezikov pri uradih in v javnem življenji. Po tej emanaciji zakonodajstva se veljava vprašavnih justičnega ministra ukazov gotovo ni skrčila. Nasprotno postali so ti ukazi v smislu ob enem izdanega ustavnega zakona o izvrševanju vladne in izvrševalne oblasti naredbe in zapovedi z izpeljevanjem justičnih naprav obložene najvišje državne oblastnije, katerim naredbam so se morale tudi justične oblastnije toliko bolj podvreči, ker je sedaj ostreje definirani pojem „enakopravnosti“ vseh jezikov tudi nalogo in odgovornost izvrševalne oblasti pomnožil in ker je sedaj zadnji dvom o tem izginil, da se sme enakopravnost jezikov — se vé v mejah dosegljivosti — kot zagotovljeno pravo (als ein verbürgtes Recht) zahtevati, in ne več kot rešilno sredstvo v stiski, to je kot individuvelno priznanje tistim nacionalcem, ki družega jezika zmožni niso.

Vlada do sedaj ni imela uzroka, da bi v deželah, kjer se govori več jezikov, po poti zakona obistinila ravnopravnost jezikov pred sodnijami. Vladi se tudi ni videlo potrebno, z naredbami poseči v razvoj sodne prakse, ter se je naredbinskega pota samo v ta namen posluževala, da bi se odpravile najsilnejše pritožbe, in da bi se doseglo jednakomerno postopanje.

Ali v okrožji nadsodnije graške, kjer v določenih pokrajinah tik Nemcev v gostih krdelih tudi Slovenci stanujejo, kateri so v

novejšej dobi pismeni svoj jezik tako razvili in razširili, da je tudi v rabo pred sodnijami brez ovir sposoben, zaostale so sodnije v priznanji dejanske te okoliščine, — katera okoliščina bi morala prouzročevati, da bi v smislu §. 13. obč. sod. reda „v deželi navadni jezik“ postal tudi po §. 4. postopanja o neprepirnih stvareh „pred sodnijo navadni jezik“ — in justičnemu ministru odkrila se je potreba, temu pogrešanemu priznanju tudi pred sodnijami po administrativnej poti do veljave pripomoči.

Pri tem stojim jaz kot voditelj justičnega ministerstva na stališči, katero je justično ministerstvo med dvajsetimi leti za pravo priznavalo, to je na stališči, da je samo vladnej in izvrševalnej oblasti na podlagi v polnem obsegu pristojećih pripomočkov in virov dodeljeno, faktum določiti, koliko se je slovenski jezik že razvil in koliko da je sposoben za sodnijsko rabo; da pa nasprotno sodnije niso poklicane, ta faktum od slučaja do slučaja preiskovati, ter se eventualiteti nasprotujočih si odločb izpostavljati, temveč, da je sodnijam dolžnost, enkrat za vselej po kompetentnej strani izrečeno dejansko razmero svojim rzsodbam v podlago jemati. Sploh po mojem mnenji ni naloga sodnijam, jeziku, ki ga državna uprava kot v „deželi navadnega“ pripoznava, po zakonu mu zagotovljeni pristop k sodnijam stalno zabranjevati; in če sodnije slovenske vloge samo zategadelj a limine odbivajo, ker je prošnik tudi nemškega učen, tako vidim v tem priprosto, a kratkonikar zakonito sredstvo, s katerim se celo vprašanje o jednakopravnosti a limine odbija!

Vse to premišljevaajoč in skrbno se trudeč, za sedaj samo glavne, vsak napredek k uspešnej rešitvi ovirajoče neprilicnosti odstraniti in prezgodnjemu izdanju vezajočih norm tam se izogniti, kjer se še sme vedno pričakovati, da si bode razsvitljena praksa med odprtimi stezami najboljšo in pripravnejšo poiskala in izvolila, izdam za ta čas samo naslednje določilo:

Glede rabe slovenščine pri sodnijah veljajo za vojvodino Kranjsko, okrožno sodnijo v Celji, potem za slovenske in za mešane pokrajine v vojvodini Koroškej določila justičnega ministra ukazov od 15. marca 1862, št. 865, od 20. oktobra 1866, in od 5. sep-

tembra 1867, št. 8636/8396, ter se imajo vse sodnije v prihodnje po teh določilih ravnati.

Posebno pa moram zahtevati, da se določilo četrtega odstavka v ukazu na prvem mestu imenovanem, to je v ukazu od leta 1862., ki splošno določuje, da se morajo slovenske vloge sprejemati, kakor tudi dopolnujoče določilo poznejšega ukaza od leta 1866., ki takim vlogam vse pri kazenskem in civilnem postopanju se nahajajoče vloge in posebno tudi pravne tožbe prišteva, strogo izpolnjuje, in da se to izpolnjevanje dalje ne skrčuje na slučaj, če vložnik ni učen nemškega jezika.

C. kr. nadsodnijski prezidij naj ta ukaz nadsodnji in vsem sodnijam v omenjenih pokrajinah polnoobsežno v izpolnjevanje naznani ter tudi državnemu nadpravdništvu objavi z dostavkom, da se ima po njem ravnati, ter ga tudi državno pravdniskim organom v imenovanih okrajih dostaviti.

Pražak.“

To je novejši ukaz justičnega ministra, kojega celi obseg vzbujal bode povsod, kjer se Slovenci bojujejo za svoje pravice, veliko veselja. Sedaj, ko imamo le-to najnovejšo izjavo justičnega ministerstva v polnem obsegu pred sabo, moramo izreči, da je v njej s prekrasno dikcijo vse povedano, kar se o našem jezikovnem vprašanju povedati da.

Pravice slovenskega jezika do ravnopravnosti pred sodnijami se do sedaj še nikedar z večjo logiko branile niso, kakor se branijo v izbornem tem ukazu. In ker se med vrstami odkriva povsod nenavadna odločnost odločnega ministra, ki niti jednega trenutka ne trpi, da bi se mu naredbe, od katere koli strani z nogami teptale, gojimo opravičene upe, da je ministra Pražaka najnovejši ukaz slovenščini za stalno odprl vrata v sodne dvore, in da odsle nikedar ne bodemo več doživeli obupnih časov, v katerih bi se zavoljo slovenske vloge z ničnostjo pokončala važna pravda! Vsekako je ta ukaz najboljši in največji uspeh, kojega smo dosegli pod vlado grofa Taaffeja.

Dr. I. T.